Огляд інфляції (жовтень 2020 року)

У жовтні інфляція практично за всіма основними складовими дещо прискорилася, що в цілому відповідає прогнозованій тенденції. Але причинами прискорення, більшою мірою, стали не чинники монетарного впливу, як очікувалось, а інші. Так, **тиск унаслідок кардинального пом'якшення монетарних умов**, спрямований на стимулювання економічної активності, за підсумком жовтня ще **не мав вирішального значення**, оскільки **динаміка внутрішніх цін досі більшою мірою знаходиться під стримуючим впливом пригніченого попиту** з початку карантинних обмежень**.** Натомість, те відносно помітне прискорення інфляції, що відбулося впродовж вересня та, особливо, жовтня, було сформоване переважно за рахунок впливу з боку помітної девальвації гривні, зовнішнього цінового тиску (зокрема, вплинуло на формування внутрішніх цін на природний газ) та вищих цін нового врожаю із очікувано дещо гіршими результатами по окремих видах сільгоспкультур, ніж у попередньому році.

Ключові індикатори

Зміни:	**Жовтень 2020** (вересень 2020) Місячна зміна, %	Річна зміна, %
споживчих цін	**1,0** (0,5) ↑	**2,6** (2,3) ↑
цін виробників промислової продукції	**3,8** (1,7) ↑	**3,2** (-1,7) ↑
цін у будівництві	**1,9**[1] (1,3[2]) ↑	**5,7**[1] (4,2[2]) ↑
цін реалізації сільгосппродукції підприємствами	**6,3** (7,0) ↑	**37,5** (30,9) ↑

Зміни:	**III квартал 2020** (II квартал 2020) Квартальна зміна, %	Річна зміна, %
тарифів на вантажні перевезення залізничним транспортом	**0,0** (0,0)	**0,0** (0,0)
тарифів на послуги пошти та зв'язку для підприємств, установ, організацій	**1,0** (-0,1) ↑	**11,5** (11,2) ↑
цін на житло	**2,0** (1,6) ↑	**9,5** (8,4) ↑

[1]*Дані за вересень 2020*
[2]*Дані за серпень 2020*

Джерело. Держстат

Ключові чинники

Пригнічений попит

Монетарні умови

Нижчий за минулорічний врожай окремих сільгоспкультур

Знецінення гривні

Зростання цін на світовому ринку

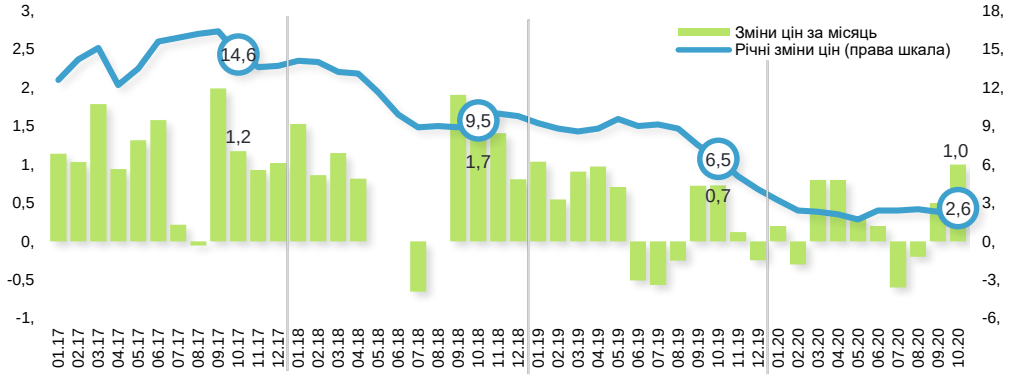
Очікування

На споживчому ринку тиск монетарного навісу, який сформувався, вірогідно, нівелюватиметься тимчасовим посиленням ситуативного чинника – утриманням від значних витрат на фоні розгортання пандемії COVID-19 в Україні та очікуваного впровадження посилення обмежень карантинних заходів, що формують невизначеність щодо отримання власних доходів у майбутньому та більш обережну поведінку споживачів. У свою чергу, інфляцію наразі підштовхуватиме ціновий навіс з боку цін виробників, які, як і раніше, більшою мірою залежатимуть від зовнішніх цін та імпортної складової (на фоні помітної девальвації гривні). За відсутності форс-мажорних обставин, поточні очікування щодо внутрішніх цін на споживчому ринку відповідають наявному прогнозу на 2020 рік.

Огляд інфляції (жовтень 2020 року)
Ціни: головне

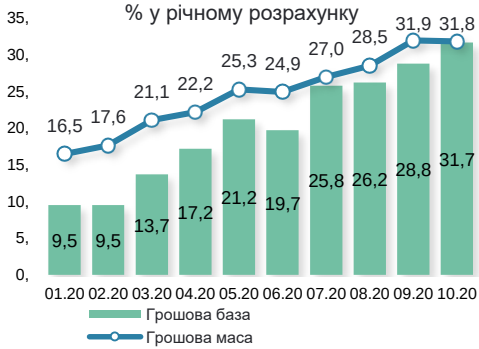
1. В умовах загострення пандемії COVID-19, незважаючи на кардинальне пом'якшення монетарних умов та помітну девальвацію гривні, динаміка споживчої інфляції, унаслідок домінування чинника пригніченого попиту, залишається суттєво нижчою, ніж в останні роки, та з початку року становить 2,7%. У річному розрахунку інфляція на рівні 2,6% (2,3% у вересні) також є рекордно низькою та майже у два рази нижчою за цільовий показник у 5% ±1в.п.

Зміни цін на споживчому ринку, %

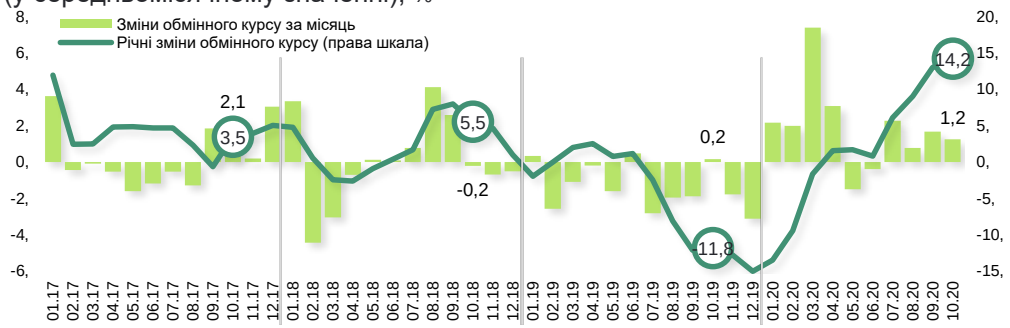

2. Тиск на ціни внутрішнього ринку відбувається наразі як з боку помітно більшого, ніж в останні роки, збільшення пропозиції коштів на фоні відносно низької облікової ставки (6% річних), так і з боку вартості гривні, що девальвувала. Якщо збільшення пропозиції коштів є результатом вимушених дій щодо стимулювання попиту з метою подолання негативних наслідків карантинних обмежень, то динаміка обмінного курсу гривні фактично вказує на характер впливу на економіку з боку змін у зовнішньоекономічному середовищі.

Зміни грошової бази та маси,
% у річному розрахунку

Знецінення (+)/укріплення (-) офіційного курсу гривні до долара США (у середньомісячному значенні), %

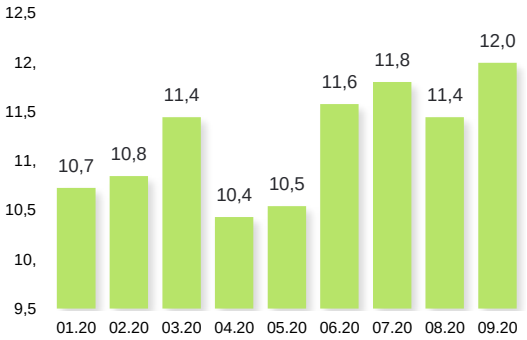

Джерело. Держстат, Національний банк

Огляд інфляції (жовтень 2020 року)
Ціни: головне

Ознаками певного стимулювання попиту впродовж останніх місяців є в цілому позитивна динаміка заробітної плати. Тобто монетарні заходи мають певний очікуваний вплив на виробничу активність та відповідно на джерела формування доходів населення. Проте, на фоні збереження поточних помірних темпів інфляції, така значна різниця між темпами монетарного насичення економіки та темпами інфляції свідчить про те, що безпрецедентна ситуація, що склалася, в економіці внаслідок пандемії COVID-19, породжує вагоміші за монетарні важелі впливу на внутрішні ціни, які стримують їхнє зростання впродовж тривалого часу.

Середня заробітна плата по економіці, тис. гривень

3. Вірогідно, що одним з основних чинників стримування споживчих цін з точки зору витрат з боку населення є ситуативне тимчасове посилення схильності до заощаджень унаслідок активізації пандемії COVID-19 в Україні та погіршення очікувань щодо неї на найближчі місяці. Скоріш за все, споживачі наразі притримують власні кошти, витрачаючи їх, переважно, на життєво необхідні товари та послуги. Решта коштів заощаджується з огляду на те, що очікуване посилення карантинних заходів може призвести до різкого зменшення власних доходів.

Так, депозити домашніх господарств почали помітно збільшуватися – на 20,8% за десять місяців ц.р. порівняно з 5,4% за аналогічний період минулого року. А кредитна активність населення, навпаки, характеризувалася зниженням – до «-»1,5% з початку року порівняно зі зростанням на 8% за аналогічний період минулого року. Адже ризики неповернення за поточних економічних умов є занадто великими. При цьому характерні ознаки простого «притримування» поточних зароблених коштів віддзеркалює і строкова структура депозитів домогосподарств, у якій помітно збільшилася питома вага депозитів на вимогу.

Строкова структура депозитів домашніх господарств, %

СТАНОМ НА 01.11.2019

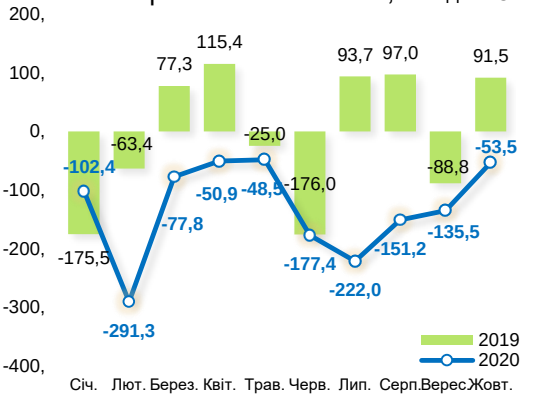
СТАНОМ НА 01.11.2020

Джерело. Держстат, Національний банк, розрахунки Мінекономіки

Огляд інфляції (жовтень 2020 року)
Ціни: головне

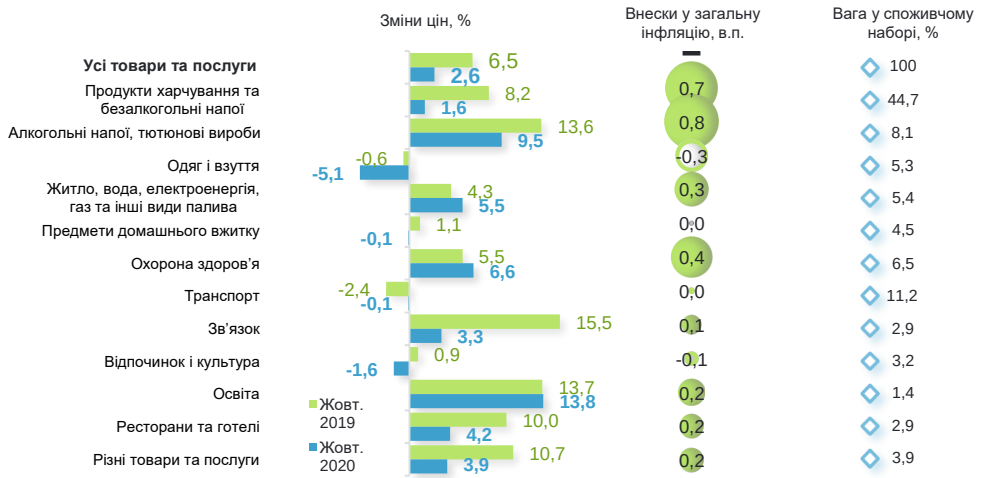
4. Незважаючи на девальвацію гривні впродовж останніх місяців та звуження ринку праці внаслідок карантинних обмежень (і, відтак, певного виснаження основних джерел формування доходів домогосподарств), перевищення обсягів продажу населенням готівкової іноземної валюти над обсягами її купівлі скорочується вже третій місяць поспіль – з 222 млн дол. США в липні ц.р. до 53,5 млн дол. США в жовтні. Тобто послаблюється спрямована на споживання конвертація валютних доходів і заощаджень.

Чиста купівля(+)/продаж (-) іноземної валюти фізичними особами, млн дол. США

5. В даних умовах зростання споживчих цін у жовтні виявилося переважно результатом (якщо розглядати зростання цін у жовтні покомпонентно) підвищення окремих комунальних тарифів для населення (насамперед, вартості природного газу та гарячої води й опалення), сезонності (особливо в сегменті молочної продукції, а також у формуванні цін на одяг та взуття), тиску світових цін (що більшою мірою позначилося на темпах зростання цін виробників промислової продукції), послаблення гривні та зростання цін на новий врожай, зокрема, це стосується цін на олію, цукор тощо. Більшість із цих чинників діють на ціни з боку собівартості (в т.ч. ціни на одяг та взуття із вагомою складовою імпорту).

Зміни цін за розділами товарів і послуг (% у річному розрахунку) та внески у загальну інфляцію (відсоткових пунктів)

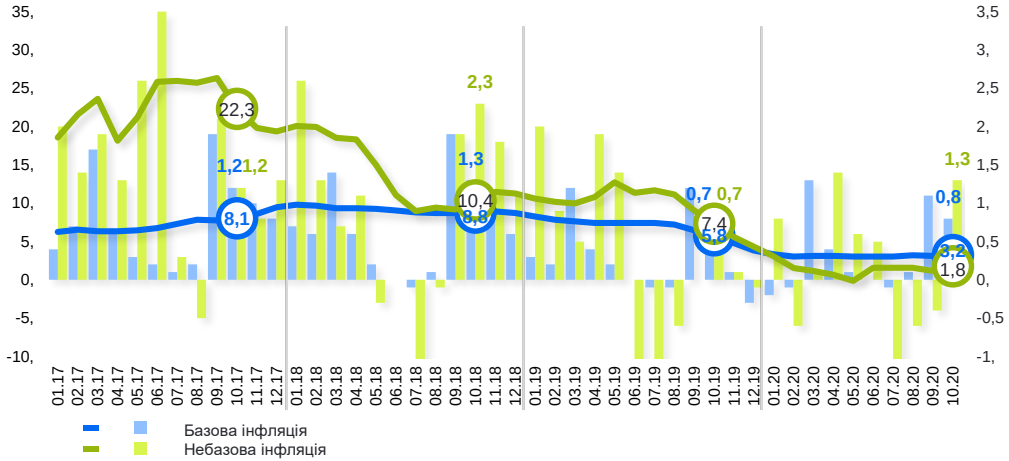
***Примітка**. За рахунок округлень, які виникали у зв'язку з електронною обробкою інформації, сума внесків за розділами товарів і послуг може не дорівнювати підсумку*

Джерело. Держстат, Національний банк, розрахунки Мінекономіки

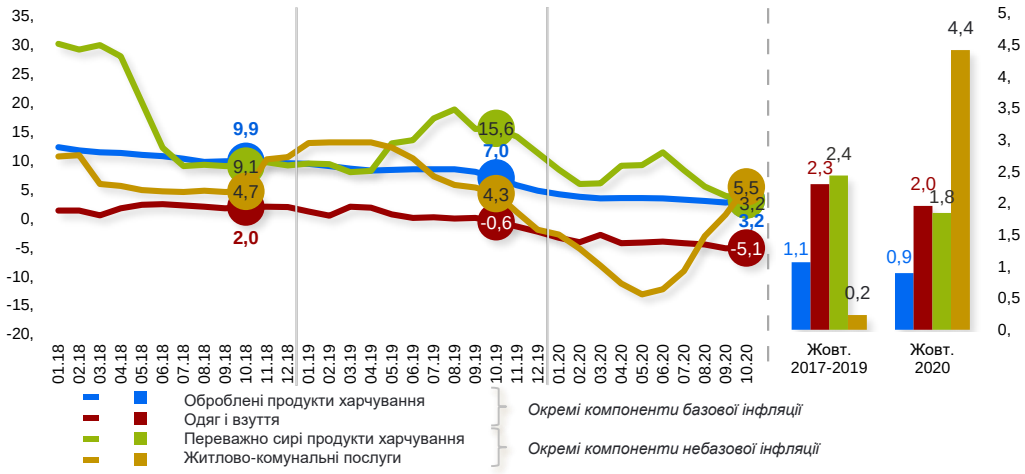
Огляд інфляції (жовтень 2020 року)
Споживчі ціни: ключові компоненти

У жовтні подорожчання окремих продуктів харчування з високим ступенем промислової обробки, а також одягу і взуття визначило зростання **базової інфляції**, яка **становила 0,8%** (з початку року – 3,4%; у річному розрахунку в жовтні – 3,2% (3,1% у вересні)).
Рушійною силою **зростання небазової інфляції,** яка за розрахунками Мінекономіки **становила 1,3%** (з початку року – 1,8%; у річному розрахунку – також 1,8% (1,2% у вересні)), стало цьогорічне підвищення вартості природного газу для потреб населення, а також цін на продовольчі товари, що, переважно, є сировинними або з низьким ступенем обробки.

Базова і небазова інфляція, % за місяць (права шкала) та за рік

Зміни окремих компонент базової та небазової інфляції, % за місяць (права шкала) та за рік

Джерело. Держстат, розрахунки Мінекономіки

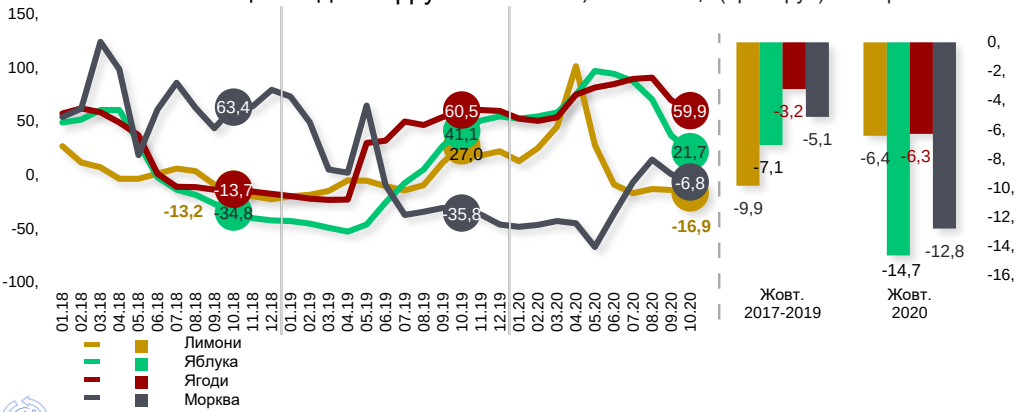
Огляд інфляції (жовтень 2020 року)
Споживчі ціни: ключові внутрішні чинники

Сезонність внутрішнього ринку

Ціни на фрукти знизилися на 6,2% (внесок – «-»0,2 в.п.), на овочі – на 0,9% (внесок – «-»0,03 в.п.) на фоні сезонного насичення продовольчого ринку плодоовочевою продукцією (у жовтні впродовж 2017 - 2019 років за розрахунками Мінекономіки середнє здешевлення фруктів становило 3,3%, у той час як овочі, навпаки, дорожчали на 4,1%). Цьогорічне жовтневе (як і вересневе) більш помітне, ніж раніше, зниження цін на фрукти і, особливо, на овочі зумовлене певним «зсувом» літнього дефляційного сезону на плодоовочевому ринку через негативний вплив погодних умов навесні та більш пізнім надходженням на ринок нового врожаю. Крім того, слабкий попит на фоні масового надходження продукції відносно невисокої якості (не підлягає тривалому зберіганню), ще більше стимулює виробників до зниження цін (завдяки цьому ціни на овочі «борщового набору» були нижчими, ніж торік). Також низхідній динаміці сприяло й нарощування обсягів імпорту фруктів та овочів.

Довідково. За даними Держмитслужби за десять місяців 2020 року суттєво зросли фізичні обсяги імпорту за групою 701 «Картопля» в 1,6 раза порівняно з аналогічним періодом 2019 року, за групою 807 «Дині, кавуни і папайя» – в 1,6 раза, за групою 707 «Огірки, корнішони» – на 36,1%, за групою 702 «Помідори» – на 23,1% та за групою 803 «Банани та плантайни» – на 18,1%.

Сезонне зниження цін на деякі фрукти та овочі, % за місяць (праворуч) та за рік

Наповнення продовольчого ринку

Деякі продукти навпаки демонстрували «нетипову» для цього місяця динаміку цін. Зокрема, нижчий врожай соняшнику цього року на фоні збільшення зовнішнього попиту (переважно з боку Китаю) спричинив помітне зростання внутрішніх цін на соняшникову олію (на 7,3%). Крім того, негативні очікування щодо врожаю цукрових буряків уже спровокували зростання споживчих цін на цукор у жовтні (на 22,9%).

У відповідь на скорочення виробництва продукції птахівництва та, збільшення виробничих витрат (через підвищення цін на зерно), коригувалися і ціни реалізації та, відповідно, зростали споживчі ціни на яйця (на 22,7%) та на м'ясо птиці (на 2,7% – на тушки курячі, на 2,2% – на філе).

Незвичним було впродовж усіх десяти місяців постійне зниження цін на пшоно (на 4,3% у жовтні), що, передусім, зумовлено достатністю пропозиції на фоні високого як минулорічного, так і цьогорічного врожаю проса.

Зміна цін на окремі продукти, %

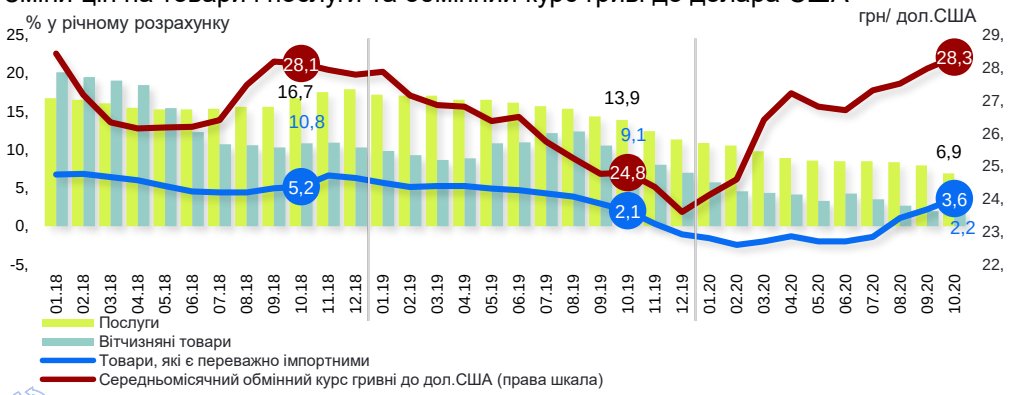
Джерело. Держстат, Держмитслужба, розрахунки Мінекономіки

Огляд інфляції (жовтень 2020 року)
Споживчі ціни: ключові внутрішні чинники

Послаблення гривні

Упродовж десяти місяців 2020 року гривня мала, переважно, девальваційну динаміку, що на фоні пандемії COVID-19 віддзеркалює, у першу чергу, наслідки змін зовнішніх умов для України. Крім того, мав місце вплив від зниження зацікавленості в цінних паперах нерезидентів на внутрішньому ринку. Так, знецінення гривні (відновилося з липня й в цілому за липень-жовтень девальвація гривні до долара США становила 6,1%, з початку року – 20%, зокрема за жовтень – 1,2%) та посилення девальваційних очікувань сприяло зростанню споживчих цін. У жовтні за розрахунками Мінекономіки ціни на імпортні товари зросли на 1,4% (у річному розрахунку – на 3,6%).

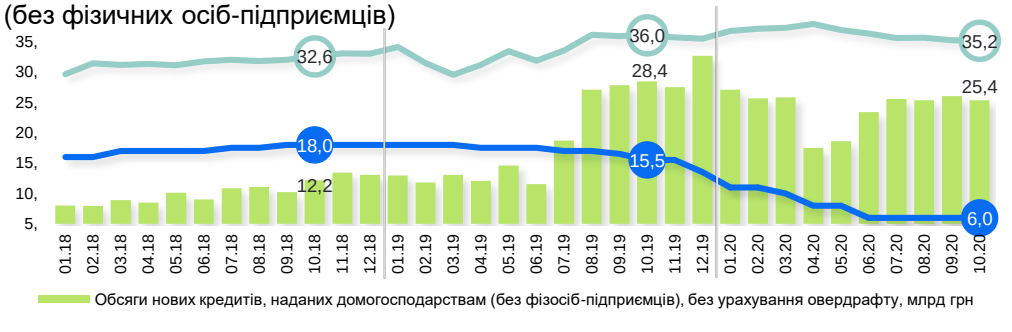
Зміни цін на товари і послуги та обмінний курс гриві до долара США

Монетарні умови

У жовтні 2020 року, як і впродовж декількох останніх місяців, монетарна політика Національного банку мала переважно стимулюючий характер з метою пожвавлення економічної активності. Облікова ставка зберігалася на рівні 6% річних. Водночас за десять місяців 2020 року зростання грошової маси становило 22% (за аналогічний період 2019 року – лише 4,2%). Така динаміка має за мету монетарну підтримку виробничої активності. Але, незважаючи на настільки кардинальне пом'якшення монетарних умов, унаслідок переважаючої дії чинника пригніченого попиту зазначені монетарні умови ще не мали визначального впливу на динаміку споживчих цін.

Процентні ставки та обсяги за новими кредитами домогосподарствам (без фізичних осіб-підприємців)

Джерело. Держстат, Національний банк, розрахунки Мінекономіки

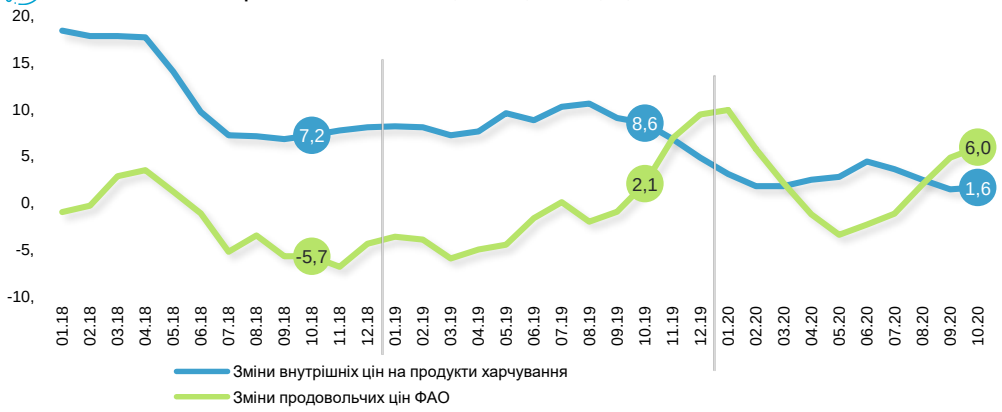
Огляд інфляції (жовтень 2020 року)
Споживчі ціни: ключові зовнішні чинники

Зміни цін на продовольство на світовому ринку

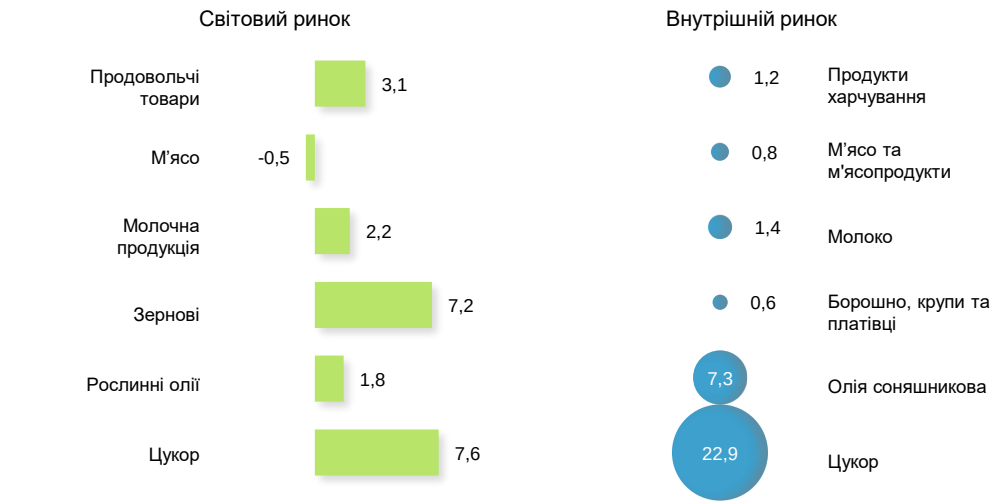
За інформацією ФАО середнє значення Індексу продовольчих цін підвищується вже п'ять місяців поспіль і досягло найвищого рівня з січня 2020 року, зокрема в жовтні зросло на 3,1% (порівнюючи із вереснем цього року). Найбільше зросли ціни на цукор та зернові. Водночас ціни на м'ясо, навпаки, знижувалися вже два місяці поспіль.

На український споживчий ринок зростання світових цін на продовольчі товари загалом має опосередкований вплив. Так, найбільш чутливим виявився ринок цукру та олії – зростання світових цін на цукор, а також на соняшник та олію стимулював подорожчання цукру та олії й на внутрішньому ринку.

Зміни цін на продовольство, % у річному розрахунку

Зміни окремих цін на продовольство, % у розрахунку за місяць

Джерело. Держстат, ФАО

Огляд інфляції (жовтень 2020 року)
Споживчі ціни: ключові зовнішні чинники

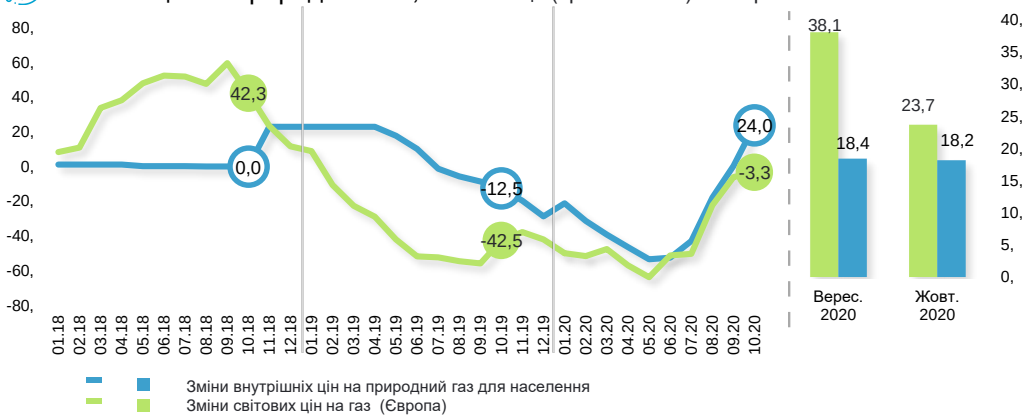
Зміни цін на енергоносії на світовому ринку

Зростання цін на європейському ринку зумовило подальше подорожчання природного газу на внутрішньому ринку, зокрема для потреб населення на 18,2%. Це, в свою чергу, визначило збільшення вартості гарячої води й опалення. Так, у жовтні було підвищено тарифи в шести областях, зокрема у Львівській (на 38,1%), Волинській (на 32,6%), Вінницькій (на 20,2%), Житомирській (на 9,6%), Сумській (на 6,8%) та Тернопільській (на 3,2%). В інших регіонах тарифи на гарячу воду й опалення в жовтні не змінювалися.

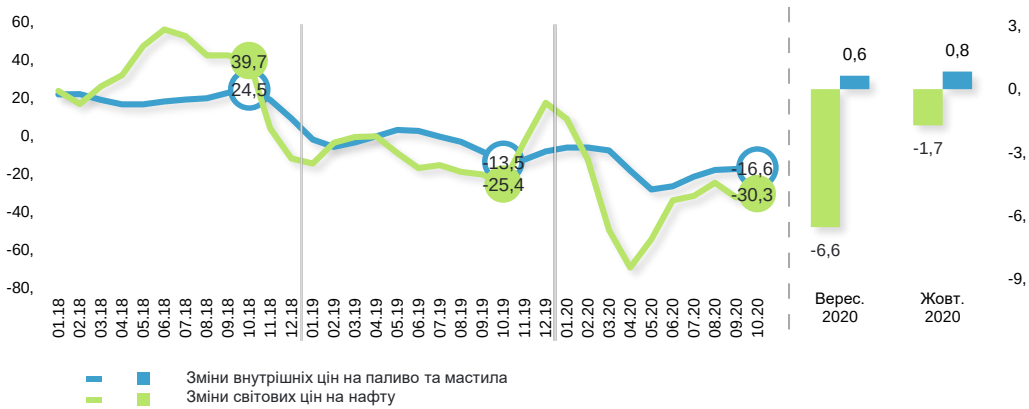
Довідково. За даними Світового банку середня ціна на природний газ на європейському ринку зростає п'ять місяців поспіль: з червня до жовтня ц.р. – у 3,1 раза, зокрема в жовтні – на 23,7%

Водночас зниження світових цін на нафту, з огляду на послаблення гривні впродовж останніх місяців, стримувало темпи подорожчання палива та мастил на внутрішньому ринку – 0,8% у жовтні (середня ціна на нафту на світовому ринку за жовтень знизилася на 1,7%).

Зміни цін на природний газ, % за місяць (права шкала) та за рік

Зміни цін на паливо і нафту, % за місяць (права шкала) та за рік

Джерело. Держстат, Світовий банк

Огляд інфляції (жовтень 2020 року)
Ціни в промисловості: ключові зовнішні чинники

Ціни в промисловості в жовтні 2020 року зросли на 3,8% (на 1,7% у вересні), що було найбільшим приростом упродовж місяця після січня 2018 року (тоді місячний темп становив 4,4%). **У річному розрахунку ціни перевищили минулорічні значення на 3,2% («-»1,7% у вересні)**.

Починаючи з липня, ціни виробників (у розрахунку за місяць) відновили тренд на зростання темпами, що значно перевищували попередні очікування, через вплив, більшою мірою, зовнішнього чинника (різке зростання цін, починаючи з травня, на світовому ринку на фоні поступового відновлення попиту у світі). Це відобразилося на показниках у річному розрахунку лише у жовтні (до цього часу впродовж одинадцяти місяців поспіль ціни знижувалися).

Зокрема, як і в попередньому місяці, зростання світових цін на:

- ✓ нафту та природний газ визначило збільшення внутрішніх цін у добуванні сирої нафти та природного газу на 33,3% у жовтні (за розрахунками Мінекономіки внесок до загальної інфляції в промисловості становив 1,2 в.п.). Така тенденція в цій галузі зберігається вже третій місяць поспіль – за цей час внутрішні ціни зросли у 2,2 раза;

  Довідково. За даними Світового банку середня ціна на природний газ на європейському ринку за червень-жовтень підвищилася в 3,1 раза (за жовтень зросла на 23,7%), на нафту на світовому ринку за травень-жовтень 2020 року підвищилася в 1,9 раза (хоча за жовтень 2020 року знизилася на 1,7%, що ще не відобразилося на внутрішніх цінах).

- ✓ залізні руди – збільшення цін у добуванні металевих руд на 9,5% (внесок – 0,45 в.п.).

  Довідково. Середня ціна на залізну руду на світовому ринку за травень-жовтень зросла на 41,4% (хоча за жовтень знизилася на 3,2%).

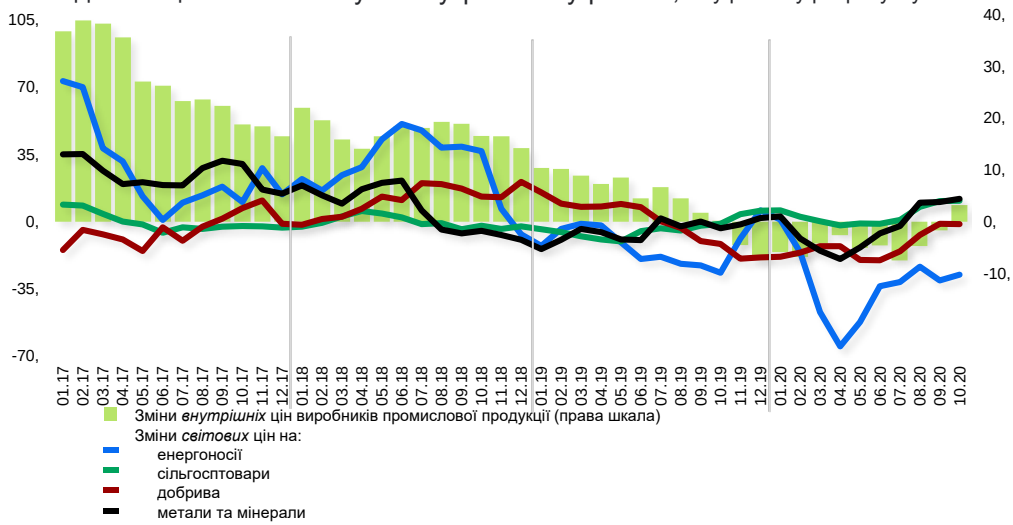
У підсумку ціни в добувній промисловості в цілому підвищилися на 15,5% (внесок – 1,8 в.п.).

Схожі тенденції відбувалися й у переробній промисловості: подорожчання базових металів та добрив на світовому ринку визначило збільшення внутрішніх цін на продукцію металургії на 5,3% (внесок – 0,7 в.п.) та в хімічній промисловості на 2,1% (внесок – 0,05 в.п.).

Довідково. Середня ціна на базові метали за травень-жовтень 2020 року підвищилася на 28,2% (за жовтень 2020 року – на 1,3%), ціна на карбамід за червень-жовтень 2020 року підвищилася на 21,3% (хоча за жовтень знизилася на 2,2%).

З огляду на тенденцію на світовому ринку прискореними темпами також зростали ціни на продукцію харчової промисловості, насамперед, спрямованої за межі України, особливо в олійно-жировій галузі.

Зміни деяких цін на світовому та внутрішньому ринках, % у річному розрахунку

Джерело. Держстат, Світовий банк, розрахунки Мінекономіки

Огляд інфляції (жовтень 2020 року)
Ціни в промисловості: ключові внутрішні чинники

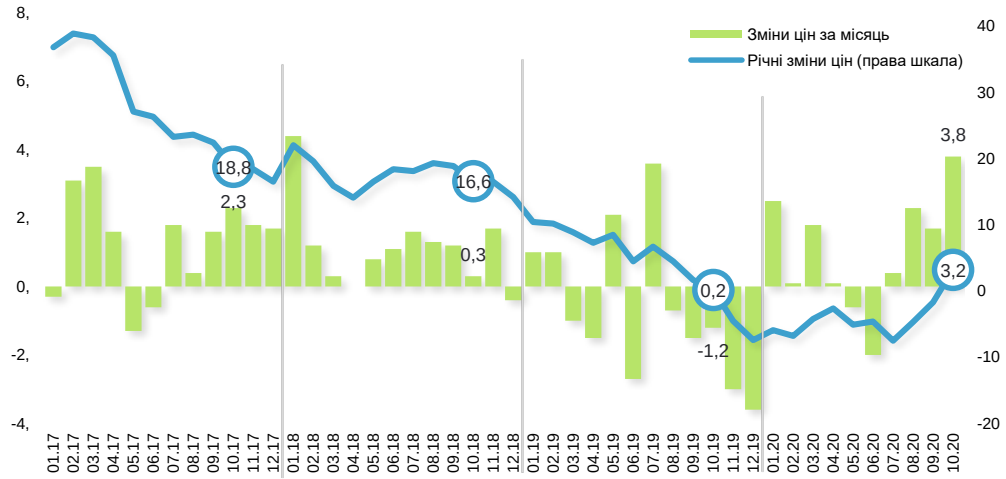
Посилили вплив також і внутрішні чинники. Так, з одного боку, збільшився тиск від зростання монетарної пропозиції, до чого додалося намагання виробників компенсувати фінансові втрати, на фоні певного погіршення очікувань ділової активності через зростання рівня захворюваності на COVID-19 (у жовтні індекс становив 47,8 проти 49,4 у вересні, що означає про переважання в бізнесі песимістичних настроїв) та більш обережної поведінки споживачів. Такий вплив наразі найбільш відчутний у галузях, що мають більш короткий шлях до роздрібної торгівлі.

З іншого, – додався негативний чинник щодо врожаю окремих сільгоспкультур, зокрема, соняшнику та цукрового буряку, що зумовило підвищення цін у виробництві цукру (на 12,1%), а також у виробництві олії та тваринних жирів (на 3,5%) і, відповідно, визначило зростання цін у харчовій промисловості в цілому (на 2,9%, внесок – 0,6 в.п.).

У підсумку ціни в переробній промисловості зросли на 2,6% (внесок – 1,6 в.п.).

Крім того, вперше за чотири місяці, підвищилися ціни й в постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – на 1,4%, внесок – 0,4 в.п.), що, не в останню чергу, пов'язано зі значною волатильністю цін на електроенергію в жовтні.

Зміни цін у промисловості, %

Ключові чинники

Низький попит на електроенергію

Погіршення ділової активності

Зростання цін на світовому ринку

Високі фінансово-трудові витрати

Очікування

Виходячи з наведеного, за підсумком 2020 року темпи зростання цін виробників перевищать попередні очікування з урахуванням переважаючого подальшого впливу підвищення цін на світовому ринку, а також намагання виробників компенсувати фінансові втрати, що підсилені мінливістю чинників та невизначеністю щодо остаточних масштабів та тривалості поширення захворюваності на COVID-19, наслідки від якого також відчуватимуться і в наступному році.

Джерело. Держстат, розрахунки Мінекономіки

Огляд інфляції (жовтень 2020 року)
Ціни в промисловості: ключові галузі

Зміни цін за окремими галузями у жовтні 2020 року, % у річному розрахунку

Темпи приросту/зниження цін у промисловості та внески до зміни цін за основними галузями

	Жовтень 2020 (вересень 2020)		
	Зміни за місяць, %	Внески, в.п.	Зміни за рік, %
Промисловість, в цілому	**3,8** (1,7)	–	**3,2** (-1,7)
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	**15,5** (10,1)	**1,8** (1,2)	**14,2** (-8,4)
Добування кам'яного вугілля	**5,4** (-0,6)	**0,1** (-0,01)	**-18,9** (-30,1)
Добування сирої нафти та природного газу	**33,3** (25,6)	**1,2** (1,0)	**9,8** (-22,0)
Добування металевих руд	**9,5** (5,1)	**0,45** (0,2)	**28,3** (5,8)
Переробна промисловість	**2,6** (2,1)	**1,6** (1,3)	**8,4** (4,0)
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	**2,9** (2,6)	**0,6** (0,55)	**15,3** (11,3)
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	**3,7** (3,9)	**0,1** (0,1)	**-4,4** (-14,8)
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	**2,1** (3,1)	**0,05** (0,08)	**13,5** (9,3)
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	**0,2** (0,9)	**0,01** (0,05)	**2,6** (2,3)
Металургійна промисловість	**5,3** (3,2)	**0,7** (0,4)	**9,5** (0,6)
Машинобудування	**-0,1** (0,1)	**-0,01** (0,01)	**-1,1** (-1,1)
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	**1,4** (-3,2)	**0,4** (-0,8)	**-13,3** (-12,3)

Примітка. *За рахунок округлень, які виникали у зв'язку з електронною обробкою інформації, сума внесків за галузями може не дорівнювати підсумку*

Джерело. Держстат, розрахунки Мінекономіки

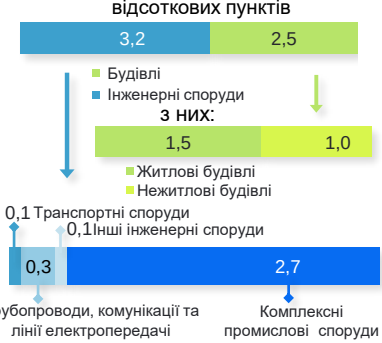
Огляд інфляції (жовтень 2020 року)
Ціни в будівництві у вересні 2020 року

У вересні 2020 року продовжилося прискорення зростання цін у будівництві, яке в річному розрахунку досягло 5,7% (4,2% у попередньому місяці).

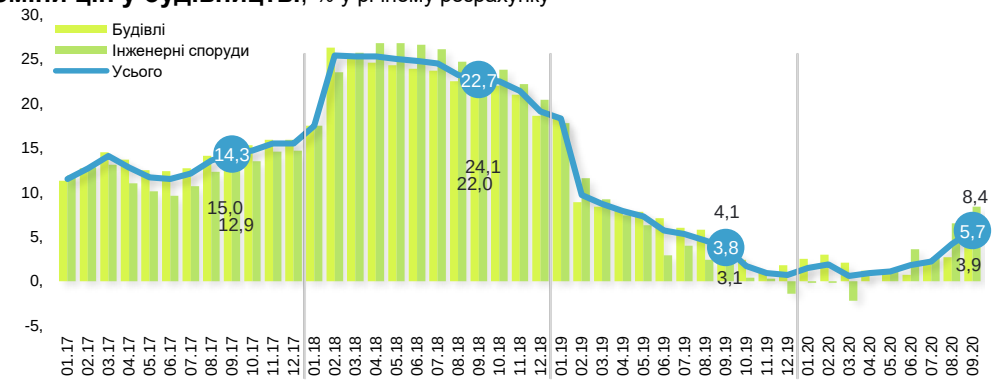
В основному таке прискорення в річному розрахунку відбулося через реалізацію впливу від зростання цін у будівництві комплексних промислових споруд на 20,9% у вересні (в розрахунку за місяць ціни збільшилися на 7,5%).

Підвищення цін у житловому будівництві прискорилося до 5,3% (4,6% у попередньому місяці), у нежитловому – ціни зросли на 2,6% (1,1% відповідно), що, незважаючи на зниження тарифів на електроенергію впродовж вересня, а також на уповільнення цін на більшість будматеріалів, було відображенням песимістичних очікувань щодо зростання закупівельних цін на фоні сезонного зниження ділової активності в секторі.

Внески до зміни цін у будівництві у вересні 2020 року, відсоткових пунктів

Зміни цін у будівництві, % у річному розрахунку

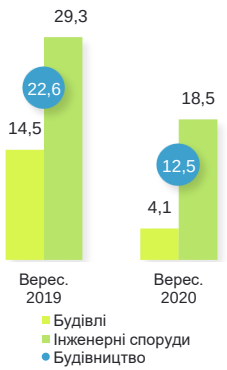

Ключові чинники

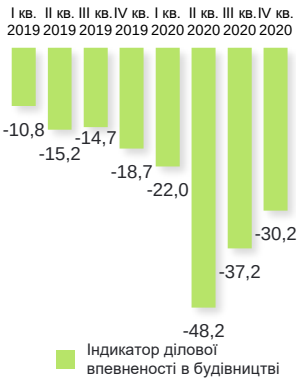
Зниження/уповільнення цін на електроенергію та більшість будматеріалів, % річних

Нарощування обсягів будівництва, % річних

Певне покращення очікувань будівельних підприємств

Джерело. Держстат, розрахунки Мінекономіки